

3. Василюшина Т.В. Емпатійні здібності вчителів. Психологічний аспект // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – №5. – С.16-21.
4. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2006. – 256 с.
5. Лопсін Ч.И. Социально-психологические аспекты эмпатии личности // Журнал прикладной психологии. – 2003. – №4-5. – С. 100-103.
6. Мінько Т. Емпатія як умова розвивального впливу у міжособистісних стосунках // Практична психологія та соціальна робота. – 2000. – №2. – С.32-40.
7. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.

Г.Л.Кривошеєва

ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

В статье раскрываются и обосновываются потенциальные возможности курса “Психология и педагогика” в формировании гуманистической направленности будущих педагогов. Рассматриваются наиболее эффективные формы, методы и средства обучения и воспитания, ориентированные на подготовку современного педагога-гуманиста.

Capabilities of the course “Pedagogy and Psychology” in the development of humanistic orientation of teachers to be are developed and substantiated in the article. The most effective methods, forms of organization and means of teaching and upbringing aimed at training of modern humanist teachers are considered.

У сучасних умовах в нашій державі утверджуються принципи демократизації, свободи, гуманізму у всіх сферах суспільного життя, особливо в освіті. Це є свідченням того, що на зламі століть парадигмою цивілізаційних змін стає людський вимір. Життя вимагає переосмислення основних принципів організації навчання, вдосконалення методів і прийомів, які сприяли б перетворенню навчання в засіб всебічного гармонійного розвитку особистості, формуванню високоморальних якостей поряд з професійними. Центральним завданням освіти є створення умов для розкриття

здібностей особистості, задоволення її потреб в інтелектуальному, моральному і фізичному розвитку.

У різні історичні епохи зусиллями прогресивних педагогів ідеї гуманізму склали основу побудови педагогічних систем, відстоювались як принципи розвитку особистісно орієнтованої, гуманної педагогіки (Ж.-Ж. Руссо, І.Песталоцці, Дж.Локк, Г.Сковорода, Л.Толстой, К.Роджерс, А.Маслоу, П.Блонський, Я.Корчак, К.Ушинський, В.Сухомлинський та ін.).

Проблемі гуманізації освіти, визначенню провідної ролі педагога у її вирішенні присвячені роботи О.Паланірева, О.Яременко, Ю.Шайгородського, І.Беха, Г.Балла, В.Бутенка, Б.Семиченко, А.Сущенко, С.Литвиненко та ін. У них підкреслюється, що формування гуманістичної спрямованості повинно стати складовою частиною підвищення рівня професіоналізму, що може бути досягнуто шляхом постійної стимуляції особистісного розвитку, оскільки гуманістична спрямованість є одним із головних компонентів особистості.

Мета дослідження полягає у визначенні потенційних можливостей курсу "Психологія і педагогіка" у формуванні гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів. Як свідчить аналіз літератури, проблемі гуманізму, гуманізації освіти приділяється багато уваги, створена система ідей і поглядів на людину як на найвищу цінність.

У той же час, неможливо розглядати цю проблему без урахування тих негативних тенденцій, що притаманні сучасному суспільству. Серед них найважливішими є зниження ролі сім'ї як інституту соціалізації дитини; зростання підліткової і юнацької злочинності; розповсюдження серед молоді таких явищ як наркоманія, алкоголізм, ранні статеві стосунки, проституція; зниження авторитету батьків і педагогів, нівелювання загальнолюдських цінностей; поява бродяжництва і зростання бездоглядності за дітьми. Науковці вважають, що у наш час у молоді спостерігається дисбаланс між біологічним, фізичним розвитком і психічним, духовним, соціальним. Випереджальний розвиток біологічного свідчить про деяку інфантилізацію молоді, її соціальну незрілість.

У зв'язку з цим підвищується роль всіх закладів освіти, зокрема вищих навчальних закладів, і значення курсу "Психологія і педагогіка" у формуванні майбутнього гуманного всебічно-розвинутого педагога. Основним напрямком у сучасній теорії і практиці навчання і виховання є гуманістична педагогіка. В центрі

уваги гуманістичної педагогіки – “унікальна цілісна особистість, яка прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації), відкрита для сприйняття нового досвіду, здатна на свідомий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. Саме досягнення особистістю такої якості проголошується гуманістичною педагогікою головною метою виховання...” [2, с.77].

Формування гуманістичної спрямованості особистості передбачає вироблення почуття відповідальності за свої дії, терпимості, толерантності, тактовності, почуття міри і в цілому гуманності, де гуманність – це “сукупність моральних знань, переконань, почуттів та відповідальної поведінки, що виражають повагу до людської гідності, визначають її цінність; добре, турботливе, чуйне, справедливе ставлення до людини; протидія будь-яким проявам зла, жорстокості, байдужості, антигуманних вчинків; людяне ставлення до оточуючих реалізується у доброзичливих стосунках у процесі будь-якої діяльності” [4, с.99].

Гуманістичній парадигмі освіти повністю відповідає мета навчального курсу “Психологія і педагогіка”:

- пізнання закономірностей психічної діяльності особистості;
- формування потреби в особистісному розвитку;
- навчання визначенню психологічних особливостей інших людей, побудові позитивних стосунків з оточенням, досягненню індивідуальних цілей у процесі навчання.

У руслі сучасної парадигми освіти, характерною особливістю якої є поворот до людини, до формування її як активної, самодостатньої особистості, як цілісної системи, що саморозвивається та самовдосконалюється, складаються і стосунки суб’єктів навчальної діяльності – викладача і студента. Це обумовлюється тим, що викладачі розглядаються нами як організуючий та направляючий чинник педагогічного впливу, і в той же час студенти є активними учасниками співробітництва, співтворчості. У світлі сучасних педагогічних тенденцій відношення “викладач-студент” уявляються нам суб’єкт-суб’єктними, що забезпечує можливість їхньої діалогічної взаємодії.

Використання принципу діалогу є перспективним напрямом діяльності викладача у формуванні гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів. У науковій літературі аналізується роль діалогу як невід’ємної риси, атрибуту сучасного гуманізму у міжособистісних стосунках. Г.Балл виділяє такі діалогічні універсалиї:

- принципи поваги до партнера;

- принципи прийняття партнерства таким, яким він є, і водночас, орієнтації на його найвищі досягнення (реальні і потенційні), на перспективу, що відкривається перед ними;
- принцип поваги до себе;
- принцип конкордантності (згоди учасників діалогу щодо базових знань, норм, цінностей і цілей, якими вони керуються);
- принцип толерантності, який конкретизується як презумпції прийнятності [1, с.11].

На думку вченого, діалог у такому розумінні буде протистояти, з одного боку, авторитарному підходу, який веде, як правило, до проголошення однозначності істини і жорстокої ієрархії соціальних ролей, а з іншого – сприятиме плюралізму думок і формальній рівності індивідів.

Згідно з метою курсу розробляється його зміст, добираються найбільш ефективні форми, методи і засоби навчання і виховання, спрямовані на реалізацію мети. Треба наголосити на тому, що під час викладання курсу “Психологія і педагогіка” активно враховуються шляхи гуманізації освіти: “формування відносин співробітництва між усіма учасниками педагогічного впливу, виховання в учасників педагогічного процесу морально-емоційної культури взаємовідносин; формування в студентів емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини; створення матеріально-технічних умов для нормального функціонування педагогічного процесу, що виховує гуманну особистість: щирю, людяну, доброзичливу, милосердну, із розвинутим почуттям власної гідності й поваги до гідності іншої людини” [2, с.76].

Провідною ідеєю курсу є возвеличення особистості, усвідомлення її цінності, врахування й прийняття її особистісних цілей, запитів, інтересів і потреб. Вона пронизує усі змістовні модулі і знаходить відбиток через специфіку тієї чи іншої теми.

Освоєння програмного матеріалу курсу “Психологія і педагогіка” дає можливість студенту змінюватися і розвиватися, реалізувати свої можливості, удосконалюватися і самоутверджуватися на основі сформованих знань, умінь і навичок. Даний курс є особистісно орієнтованим в тому розумінні, що спонукає особистість студента до професійного зростання, гармонізації міжособистісних стосунків, якнайповнішого розкриття та індивідуального способу виявлення своїх потенційних можливостей, а також гуманістично спрямованим завдяки своїй глибокій філософсько-педагогічній і психологічній обґрунтованості. Нині педагогічна наука шукає особистісно орієнтовані моделі організації навчально-виховного

процесу у вищій школі, здатні утвердити якісно нові стосунки між суб'єктами навчання.

Формування в студентів, майбутніх педагогів, позитивного ставлення до навколишнього світу, до самих себе, ціннісних орієнтирів, гуманістичного світогляду відбувається саме у вищих навчальних закладах. Цьому сприяють такі традиційні форми навчання, як лекції, семінари, практичні заняття, а також підготовка студентами самостійних доповідей, повідомлень, рефератів. Для того, щоб студенти не ставилися формально до оволодіння психолого-педагогічними знаннями, щоб пов'язували цей процес з власною самоосвітою, внутрішнім зростанням, самовдосконаленням, до навчального процесу вводяться такі форми, як тренінги, ділові ігри, проблемні семінари, психолого-педагогічні дослідження, де в ході колективних дискусій студенти одержують і аналізують наукову інформацію.

У формуванні гуманістичної спрямованості велику роль відіграють емоційні переживання студентів. Відомо, що ефективність виховних впливів є незначною, якщо вони не викликають у вихованців відповідних емоцій. На відміну від знань "моральні цінності засвоюються шляхом емоційних переживань, а не за допомогою логічного розуміння й запам'ятовування" [3, с.15]. Саме у результаті емоційного переживання об'єктивно існуючі моральні цінності стають особистісно значущими. Для формування гуманістичної спрямованості студентів, для виклику у них емоційного відгуку на роботу, що проводиться, застосовувались педагогічні і психологічні проблемні завдання і ситуації. Вони торкалися питань майбутньої професії, навчальної діяльності, особистого життя вихованців. Студенти з великим зацікавленням аналізували ці ситуації і завдання, шукали грамотний і гуманний вихід із утворюваного становища, відстоювали свою позицію у диспутах з товаришами.

Таким чином, навчальний курс "Психологія і педагогіка" має великі можливості у формуванні гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів завдяки різнобічному розкриттю кожної теми, урахуванню спеціалізації навчання, застосуванню інтерактивних методів і форм роботи. Адже нові умови соціального розвитку суспільства вимагають від педагога пошуку нових і творчого використання традиційних форм і методів формування гуманістичної спрямованості молоді.

Література

1. Балл Г. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психологічні аспекти. – Рівне: “Ліста-М”, 2003. – 128 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Сметанський М. Суть виховання як складової педагогічного процесу // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С. 14-17.
4. Столяренко О. Про виховання у дітей ціннісного ставлення до людини // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 1. – С. 95-100.

О.Л.Марачковская

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

У даній статті розкривається зміст і сучасні підходи до організації позааудиторної роботи, спрямовані на пошукову активність студентів і реалізацію творчого потенціалу.

In given article the maintenance and modern approaches to the organization of the out-of-class work, directed on search activity of students and realization of creative potential reveals

Реформирование вузовского процесса предполагает превращение каждого студента из средства в цель, из объекта в субъект учебной и воспитательной работы; демократизацию и гуманизацию отношений в системе “преподаватель-студент”; конкретизацию программы и содержание обучения, целью которого должна стать – всесторонне развитая личность, индивидуальность будущего педагога-профессионала.

Педагог должен быть неординарной личностью. Сделать самого себя, познать собственный внутренний мир и добиться совершенства педагогических способностей – важное звено в профессиональной подготовке будущих специалистов. Необходимо еще в вузе создать такие условия, которые помогли бы каждому студенту обрести путь самосовершенствования профессионального облика, индивидуального, интеллектуального, нравственного, духовно-эмоционального развития.

В настоящее время, большинство молодых специалистов испытывают трудности в выполнении профессиональных функций. Причины такого положения следует искать в том, что в вузах студенты получают лишь теоретическую осведомленность о различных формах работы. В практике вузовского обучения все еще недооценивается